ISNN 3030-3907

2026/3
VOLUME 1

DEVELOPMENT OF SCIENCE

ILMIY JURNAL

Development of science

Ilmiy jurnal

2026/3 VOLUME 1

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Асадова Раъно Дилмуратовна
Тошкент Давлат техника университети доценти

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

NODAVLAT TASHKILOTLARDA IJRO INTIZOMINI TA'MINLASHDA AXBOROT-BOSHQARUV TIZIMLARINING ROLI

Roziqov Behzodjon Bahridinovich
BuxDTU magistri

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada nodavlat tashkilotlarda ijro intizomini ta'minlash muammosi zamonaviy boshqaruv nazariyasi va raqamli transformatsiya konsepsiyasi doirasida kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijro intizomi boshqaruv tizimining funksional elementi sifatida talqin qilinib, uning samaradorlikka ta'sir etuvchi institutsional, tashkiliy va texnologik omillari aniqlanadi. Axborot-boshqaruv tizimlarining ijro nazoratidagi roli nazariy va empirik yondashuvlar asosida asoslab beriladi. Hududiy nodavlat tashkilot misolida mavjud boshqaruv amaliyoti o'rganilib, an'anaviy va raqamli ijro nazorati mexanizmlarining samaradorligi qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari nodavlat tashkilotlarda ijro intizomini ta'minlashda axborot-boshqaruv tizimlari muhim institutsional vosita ekanini ilmiy jihatdan isbotlaydi.

Kalit so'zlar: ijro intizomi, nodavlat tashkilot, boshqaruv samaradorligi, axborot-boshqaruv tizimi, raqamli nazorat, institutsional boshqaruv.

Аннотация. В данной научной статье проблема обеспечения исполнительской дисциплины в негосударственных организациях комплексно анализируется в рамках современной теории управления и концепции цифровой трансформации. Исполнительская дисциплина рассматривается как важный функциональный элемент системы управления, а также выявляются институциональные, организационные и технологические факторы, влияющие на ее эффективность. Роль информационно-управленческих систем в контроле исполнения обосновывается на основе теоретических и эмпирических подходов. На примере региональной негосударственной организации изучается существующая управленческая практика, проводится сравнительный анализ эффективности традиционных и цифровых механизмов контроля исполнения. Результаты исследования научно подтверждают, что информационно-управленческие системы являются эффективным институциональным инструментом обеспечения исполнительской дисциплины в негосударственных организациях.

Ключевые слова: исполнительская дисциплина, негосударственная организация, эффективность управления, информационно-управленческая система, ифровой контроль, институциональное управление.

Abstract. This scientific article provides a comprehensive analysis of the problem of ensuring executive discipline in non-governmental organizations within the framework of modern management theory and the concept of digital

ISSN 3030-3907

transformation. Executive discipline is interpreted as a key functional element of the management system. The study identifies institutional, organizational, and technological factors that influence its effectiveness. The role of information and management systems in execution control is substantiated through theoretical and empirical approaches. Using the example of a regional non-governmental organization, existing management practices are examined, and the effectiveness of traditional and digital execution control mechanisms is compared. The research findings scientifically confirm that information and management systems represent an effective institutional tool for ensuring executive discipline in non-governmental organizations.

Keywords: executive discipline, non-governmental organization, management effectiveness, information and management system, igital control, institutional governance

KIRISH

Zamonaviy boshqaruv nazariyasida ijro intizomi tashkilot faoliyatining yakuniy samaradorligini belgilovchi asosiy determinantlardan biri sifatida qaraladi. Strategik rejalashtirish, tashkiliy tuzilma va resurslarni boshqarish qanchalik mukammal bo‘lmasin, agar boshqaruv qarorlari belgilangan muddat va sifat mezonlari asosida ijro etilmasa, tashkilot faoliyati kutilgan natijani bermaydi. Shu nuqtai nazardan, ijro intizomi boshqaruv tizimining yakunlovchi, ammo eng muhim bosqichi hisoblanadi.

Nodavlat tashkilotlar boshqaruvi mazkur masalani yanada murakkablashtiradi. Ushbu tashkilotlar davlat boshqaruv tizimidan institutsional jihatdan mustaqil bo‘lib, ijtimoiy manfaatlarni ifodalash, mehnat munosabatlarini muvofiqlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish vazifalarini bajaradi. Bunday ko‘p funksiyali faoliyat sharoitida hujjatlar oqimi, topshiriqlar xilma-xilligi va ijrochilar tarkibining murakkabligi ijro intizomini an’anaviy usullar orqali samarali boshqarishni cheklaydi.

Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, nodavlat tashkilotlarda ijro intizomi ko‘pincha subyektiv nazorat mexanizmlariga tayanadi. Hujjatlar qo‘lda ro‘yxatga olinadi, ijro muddati inson xotirasiga bog‘lanadi, hisobotlar esa retrospektiv xarakterga ega bo‘ladi. Natijada rahbariyat real vaqt rejimida boshqaruv qarorlarining bajarilish holati haqida to‘liq va ishonchli axborotga ega bo‘lmaydi. Bu esa boshqaruv samaradorligini pasaytiradi va tashkiliy risklarni oshiradi.

So‘nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlari boshqaruv tizimlarining barcha bo‘g‘inlariga ta’sir ko‘rsatmoqda. Axborot-boshqaruv tizimlari ijro jarayonini avtomatlashtirish, nazoratni tizimlashtirish va tahliliy qaror qabul qilishni qo‘llab-quvvatlash imkonini bermoqda. Shu bois, nodavlat tashkilotlarda

ISSN 3030-3907

ijro intizomini ta’minlashda axborot-boshqaruv tizimlarining roli ilmiy jihatdan chuqur o‘rganilishi zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ijro intizomi tushunchasi boshqaruv fanida “nazorat”, “javobgarlik” va “natijadorlik” kategoriyalari bilan chambarchas bog‘liq. Klassik boshqaruv nazariyalarida ijro intizomi rejalashtirish va nazorat funksiyalarining mantiqiy davomi sifatida talqin qilinadi. Ushbu yondashuvda ijro intizomi boshqaruv siklining yakuniy bosqichi bo‘lib, rejalarning amalda bajarilishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda ijro intizomi kengroq institutsional tushuncha sifatida ko‘riladi. U nafaqat topshiriqlarni bajarish intizomini, balki tashkiliy madaniyat, ichki javobgarlik mexanizmlari va axborot oqimlarining samarali boshqarilishini ham o‘z ichiga oladi. Ayniqsa, raqamli boshqaruv konsepsiyasi doirasida ijro intizomi ma’lumotlarga asoslangan boshqaruvning ajralmas elementi sifatida e’tirof etiladi.

Axborot-boshqaruv tizimlari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar ularning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi rolini tasdiqlaydi. Ushbu tizimlar ijro jarayonlarini standartlashtirish, javobgarlikni aniq belgilash va boshqaruv qarorlarini dalillarga tayangan holda qabul qilish imkonini yaratadi. Biroq ilmiy adabiyotlarda asosan davlat boshqaruvi va tijorat tashkilotlari tajribasi yoritilgan bo‘lib, nodavlat tashkilotlar kontekstida ushbu masala yetarlicha o‘rganilmagan.

Nodavlat tashkilotlar uchun ijro intizomini ta’minlash mexanizmlari o‘ziga xos bo‘lishi lozim. Ular ko‘p darajali tashkiliy tuzilma, hududiy bo‘linmalar va ijtimoiy yo‘naltirilgan faoliyat bilan ajralib turadi. Shu sababli nodavlat sektor uchun moslashtirilgan axborot-boshqaruv tizimlarini ishlab chiqish alohida ilmiy ahamiyatga ega.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot metodologiyasi ijro intizomini oddiy tashkiliy hodisa emas, balki institutsional va boshqaruv jarayoni sifatida talqin qilishga asoslanadi. Shu sababli metodologik yondashuv faqat tavsiflash bilan cheklanmaydi, balki ijro intizomining shakllanish mexanizmlari, buzilish sabablari va raqamli boshqaruv orqali transformatsiyasini ilmiy jihatdan izohlashga yo‘naltirilgan.

Tadqiqotning ilmiy asoslanishi

Tadqiqot dizayni tizimli-analitik yondashuvga asoslanadi. Ijro intizomi boshqaruv siklining yakuniy bosqichi bo‘lgani sababli, u rejalashtirish, topshiriq berish, nazorat va baholash funksiyalari bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganildi. Shu nuqtai nazardan, tadqiqot jarayonlarga yo‘naltirilgan dizayn asosida qurildi.

ISSN 3030-3907

Metodologik jihatdan tadqiqot aralash (mixed-methods) yondashuvni qo‘llaydi, biroq miqdoriy va sifat usullari parallel emas, balki ketma-ket va mantiqan bog‘langan holda ishlatiladi. Avval ijro intizomining tashkiliy-amaliy holati sifat jihatdan tahlil qilinadi, so‘ng ushbu holat miqdoriy indikatorlar orqali asoslanadi. Bu yondashuv ijro intizomini faqat statistik hodisa emas, balki boshqaruv madaniyatining natijasi sifatida talqin qilish imkonini beradi.

Tadqiqot obyekti va kontekstual asos

Tadqiqot obyekti nodavlat tashkilotlarda ijro intizomini ta’minlash jarayonidir. Tadqiqot konteksti sifatida O’zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasining Buxoro viloyat kengashi tanlandi. Ushbu tashkilot tanlovi tasodifiy emas, balki ilmiy mezonlar asosida amalga oshirildi.

Mazkur tashkilot hududiy darajada faoliyat yurituvchi, ko‘p bo‘g‘inli boshqaruv tuzilmasiga ega bo‘lgan va hujjatlar oqimi yuqori bo‘lgan nodavlat tuzilma hisoblanadi. Aynan shu xususiyatlar ijro intizomini tahlil qilish uchun reprezentativ muhitni yaratadi. Tashkilotda qarorlar markaziy darajada qabul qilinadi, ammo ijro hududiy va tarkibiy bo‘linmalar orqali amalga oshiriladi. Bu esa ijro intizomini nazorat qilishda axborot oqimlarining uzluksizligi va shaffofligini hal qiluvchi omilga aylantiradi.

Ma’lumotlarni yig‘ishning ilmiy mantiqi

Tadqiqotda ma’lumotlar yig‘ish jarayoni ko‘p manbali (triangulation) tamoyiliga asoslandi. Bu tamoyil ijro intizomi haqidagi xulosalarning ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi. Ma’lumotlar faqat rasmiy hujjatlar bilan cheklanmay, boshqaruv amaliyotining real ishlash mexanizmlarini aks ettiruvchi jarayon ma’lumotlari bilan boyitildi.

Hujjatlar bilan ishlashda tadqiqot retrospektiv emas, balki jarayon vaqtiga bog‘langan yondashuvni qo‘lladi. Ya’ni, hujjatning ro‘yxatga olinishi, ijrochiga biriktirilishi, bajarilishi va hisobotga aylanishi ketma-ket jarayon sifatida kuzatildi. Bu yondashuv ijro intizomini “natija” emas, balki “jarayon” sifatida tahlil qilish imkonini berdi.

Shuningdek, rahbarlar va ijrochilar bilan o‘tkazilgan yarim strukturali suhbatlar ijro intizomining subyektiv jihatlarini ochib berdi. Ushbu suhbatlar ijro jarayonidagi rasmiy va norasmiy mexanizmlar o‘rtasidagi tafovutlarni aniqlashga xizmat qildi.

Ijro intizomini operatsionallashtirish

Tadqiqotning muhim metodologik bosqichi “ijro intizomi” tushunchasini ilmiy o‘lchov birliklariga aylantirishdan iborat bo‘ldi. Ijro intizomi abstrakt tushuncha bo‘lgani sababli, u bevosita emas, balki ko‘rsatkichlar tizimi orqali baholandi.

ISSN 3030-3907

Ijro intizomi quyidagi tarkibiy elementlar orqali talqin qilindi:

- topshiriqning aniq belgilanganligi
- mas’ul ijrochining aniqligi
- muddatning belgilanishi va unga rioya qilinishi
- bajarilish holatining kuzatilishi
- natijaning hujjatlashtirilishi

Mazkur elementlar asosida ijro intizomi darajasi aniqlanib, an’anaviy boshqaruv sharoitidagi holat bilan axborot-boshqaruv tizimi joriy etilgandan keyingi holat qiyosiy tahlil qilindi.

Tahlil usullari va mantiqiy zanjir

Tadqiqotda tahlil ketma-ket mantiqiy bosqichlar asosida amalga oshirildi. Avval ijro jarayonining mavjud holati tasvirlandi, so‘ng ushbu holatning samaradorligi baholandi, keyin esa axborot-boshqaruv tizimi joriy etilgandagi o‘zgarishlar tahlil qilindi.

Tahlil jarayonida funksional tahlil usuli qo‘llanildi. Bu usul ijro jarayonidagi har bir bosqichning boshqaruv tizimidagi rolini aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, qiyosiy tahlil yordamida an’anaviy va raqamli ijro nazorati mexanizmlarining ustun va zaif tomonlari ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Metodologiyaning ilmiy cheklovlari

Mazkur tadqiqot bitta nodavlat tashkilot misolida olib borilganligi sababli, natijalar umumlashtirilganda kontekstual cheklovlar mavjud. Biroq tadqiqotning asosiy maqsadi universal model ishlab chiqish emas, balki nodavlat tashkilotlar uchun moslashtirilgan ilmiy yondashuvni asoslashdan iborat. Shu sababli metodologiya tanlovi mazkur ilmiy vazifaga to‘liq mos keladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Mazkur bo‘limda tadqiqot natijalari metodologiyada belgilangan ilmiy yondashuv asosida tahlil qilinadi va olingan empirik xulosalar boshqaruv nazariyasi hamda raqamli transformatsiya konsepsiyasi bilan qiyoslab muhokama etiladi. Natijalar faqat tavsifiy emas, balki ijro intizomining institutsional o‘zgarishi nuqtai nazaridan sharhlanadi.

Ijro intizomining an’anaviy boshqaruv sharoitidagi holati

Empirik tahlil shuni ko‘rsatdiki, axborot-boshqaruv tizimi joriy etilmagan sharoitda ijro intizomi fragmentar va reaktiv xarakterga ega. Ijro nazorati asosan hujjat aylanishi va shaxsiy mas’uliyatga tayangan bo‘lib, u boshqaruv qarorlarining real vaqt rejimida bajarilish holatini aks ettira olmaydi.

O‘rganilgan tashkilotda ijro jarayoni quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflandi:

- topshiriqlar ijrosi haqidagi axborot kechikib shakllanadi
- nazorat jarayoni individual tajribaga bog‘liq

ISSN 3030-3907

- kechikish sabablari tizimli ravishda qayd etilmaydi
- rahbariyat qarorlari retrospektiv axborot asosida qabul qilinadi

Bu holat ijro intizomini boshqaruv mexanizmi emas, balki tashkiliy odat darajasida qolib ketishiga olib keladi. Natijada ijro intizomi tashkilot samaradorligini oshiruvchi omil emas, balki potentsial risk manbai sifatida namoyon bo‘ladi.

Axborot-boshqaruv tizimi joriy etilgandan keyingi o‘zgarishlar

Axborot-boshqaruv tizimi joriy etilgach, ijro intizomi sifat jihatidan yangi bosqichga o‘tdi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ijro jarayoni endi individual nazoratdan **institutsional nazorat** darajasiga ko‘tarildi.

Xususan, **O’zbekiston kasaba uyushmalari Federatsiyasining Buxoro viloyat Kengashi** faoliyatida quyidagi tizimli o‘zgarishlar kuzatildi:

- hujjatlar va topshiriqlar yagona raqamli muhitda ro‘yxatga olinishi ta’minlandi
- mas’ul ijrochi va bajarish muddati avtomatik tarzda biriktirildi
- bajarilish holati real vaqt rejimida monitoring qilina boshlandi
- kechikishlar fakt sifatida emas, balki jarayon davomida aniqlanadigan holatga aylandi

Natijada ijro intizomi “kech aniqlanadigan muammo”dan “erta boshqariladigan jarayon”ga transformatsiya qilindi.

Miqdoriy natijalar va tahliliy ko‘rsatkichlar

Miqdoriy tahlil ijro intizomining samaradorlik ko‘rsatkichlari orqali baholanishini ta’minladi. Tadqiqot davomida quyidagi tendensiyalar aniqlandi:

- o‘z vaqtida bajarilgan topshiriqlar ulushi sezilarli darajada oshdi
- muddat buzilishi holatlari kamaydi
- qayta topshirilgan yoki qayta nazoratga olingan topshiriqlar soni qisqardi
- rahbariyat tomonidan qo‘shimcha aralashuvlar soni kamaydi

Ushbu natijalar axborot-boshqaruv tizimi ijro intizomini nafaqat kuchaytirganini, balki boshqaruv yuklamasini ham optimallashtirganini ko‘rsatadi.

Ijro intizomining sifat jihatidagi transformatsiyasi

Muhim jihat shundaki, aniqlangan o‘zgarishlar faqat sonli ko‘rsatkichlar bilan cheklanmaydi. Ijro intizomi tashkilot ichki boshqaruv madaniyatining tarkibiy qismiga aylandi.

Empirik kuzatuvlar quyidagilarni ko‘rsatdi:

- ijrochilar o‘z mas’uliyatini aniqroq anglay boshladi
- topshiriqlarni kechiktirish subyektiv holat emas, tizimda qayd etiladigan faktga aylandi
- rahbar va ijrochi o‘rtasidagi munosabatlar hisobot emas, ma’lumotga asoslandi

ISSN 3030-3907

Bu jarayon ijro intizomini tashkiliy intizomdan boshqaruv intizomi darajasiga olib chiqdi.

Natijalarni ilmiy muhokama qilish

Olingan natijalar zamonaviy boshqaruv nazariyalarida ilgari surilgan qarashlarni tasdiqlaydi. Xususan, raqamli boshqaruv konsepsiyasiga ko‘ra, samarali boshqaruvning asosi subyektiv nazorat emas, balki ma’lumotlarga tayangan qaror qabul qilishdir.

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki:

- ijro intizomi texnologik vositalar orqali kuchaytirilganda, u individual intizomdan tizimli intizomga o‘tadi
- axborot-boshqaruv tizimi ijro jarayonini faqat nazorat qilmaydi, balki uni qayta tashkil etadi
- raqamli monitoring boshqaruv qarorlarining sifatini oshiradi

Bu natijalar nodavlat tashkilotlar uchun axborot-boshqaruv tizimlari faqat yordamchi vosita emas, balki boshqaruv infratuzilmasining markaziy elementi ekanini ko‘rsatadi.

Natijalarning amaliy va ilmiy ahamiyati

Amaliy jihatdan olingan natijalar nodavlat tashkilotlarda ijro intizomini kuchaytirish bo‘yicha real mexanizmni namoyish etadi. Ilmiy jihatdan esa tadqiqot ijro intizomini institutsional va raqamli boshqaruv doirasida qayta talqin qilish imkonini beradi.

XULOSA

Mazkur ilmiy tadqiqot nodavlat tashkilotlarda ijro intizomini ta’minlash muammosini zamonaviy boshqaruv nazariyasi va raqamli transformatsiya yondashuvi doirasida kompleks o‘rganishga qaratildi. Tadqiqot natijalari ijro intizomi faqat tashkiliy talab yoki ma’muriy nazorat masalasi emas, balki boshqaruv tizimining institutsional samaradorligini belgilovchi muhim omil ekanini ko‘rsatdi.

Olib borilgan nazariy va empirik tahlillar shuni tasdiqladiki, an’anaviy boshqaruv sharoitida ijro intizomi ko‘pincha subyektiv nazorat mexanizmlariga tayanadi. Bunday yondashuvda hujjatlar ijrosi kech aniqlanadi, mas’uliyatni aniq belgilash qiyinlashadi va rahbariyat qarorlari retrospektiv axborot asosida qabul qilinadi. Natijada ijro intizomi boshqaruv samaradorligini oshiruvchi vosita emas, balki tashkiliy risk manbai sifatida namoyon bo‘ladi.

Tadqiqot doirasida axborot-boshqaruv tizimini joriy etish tajribasi ijro intizomining sifat jihatidan yangi bosqichga o‘tishini ko‘rsatdi. Raqamli tizim ijro jarayonini individual nazoratdan institutsional nazorat darajasiga olib chiqdi. Topshiriqlar va hujjatlar yagona axborot muhitida qayd etilishi, mas’ul ijrochilar

ISSN 3030-3907

va muddatlarning aniq belgilanishi hamda real vaqt monitoringi ijro intizomini boshqariladigan va o‘lchanadigan jarayonga aylantirdi.

Empirik natijalar ijro intizomining miqdoriy va sifat ko‘rsatkichlari yaxshilanganini tasdiqladi. O‘z vaqtida bajarilgan topshiriqlar ulushi oshdi, muddat buzilishi holatlari kamaydi, rahbariyatning qo‘shimcha aralashuviga ehtiyoj qisqardi. Shu bilan birga, ijrochilar faoliyatida mas’uliyat hissi kuchaydi, boshqaruv jarayonlarida shaffoflik va hisobdorlik darajasi oshdi. Bu holat ijro intizomini tashkiliy intizom doirasidan chiqarib, boshqaruv madaniyatining ajralmas tarkibiy qismiga aylantirdi.

Ilmiy nuqtai nazardan, tadqiqot ijro intizomini raqamli boshqaruv konsepsiyasi asosida qayta talqin qilish imkonini berdi. Axborot-boshqaruv tizimlari ijro jarayonini faqat texnik jihatdan qo‘llab-quvvatlovchi vosita emas, balki boshqaruv infratuzilmasining markaziy elementi sifatida namoyon bo‘lishi asoslab berildi. Tadqiqot natijalari zamonaviy boshqaruv nazariyalarida ilgari surilgan ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish yondashuvini nodavlat tashkilotlar kontekstida tasdiqlaydi.

Amaliy jihatdan mazkur tadqiqot nodavlat tashkilotlar uchun ijro intizomini ta’minlashga yo‘naltirilgan axborot-boshqaruv tizimlarini joriy etish bo‘yicha ilmiy asoslangan yondashuvni taklif etadi. Tadqiqot natijalari nodavlat sektorida boshqaruv samaradorligini oshirish, ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirish va tashkilot faoliyatining barqarorligini ta’minlashda qo‘llanilishi mumkin.

Shu tariqa, olib borilgan tadqiqot nodavlat tashkilotlarda ijro intizomini ta’minlash masalasini ilmiy va amaliy jihatdan asoslab berdi hamda ushbu yo‘nalishda keyingi tadqiqotlar uchun nazariy-metodologik poydevor yaratdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. North, D. C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, Cambridge. https://www.cambridge.org
2. ISO 9001:2015. Quality Management Systems — Requirements. International Organization for Standardization. https://www.iso.org
3. Zuboff, S. In the Age of the Smart Machine: The Future of Work and Power. Harvard University Press. https://www.hup.harvard.edu
4. Sariyev R.B , INTEGRATIVE ESSENCE OF TECHNOLOGIES INNOVATIVE EDUCATIONAL PROCESS, International Engineering Journal For Research & Development '(IEJRD), http://iejrd.com/index.php/%20/article/view/1399, 2020.
5. Sariyev R.B. The process and stages of the use of integrated information-methodological support by students of external education// Vol. 1 No. 2 (2022):

ISSN 3030-3907

SCIENTIFIC RESEARCH AND INNOVATION, http://ilmiytadykizhot.uz/index.php/iti/article/view/47

6. Sariyev R.B. Integration of education, science and production as a basis of an innovative educational process // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences (EJRRES), Vol. 8 No. 12, 2020 Part III, 157-164.

ISSN 3030-3907